

VORMSI ÕORMSÖ

Meie elu San Diego, Kalifornias

MADIS TIIK
perearst

Tere, Vormsi rahvas!

Paljud teist on ilmselt kuulnud, et olen koos perega alates septembrist kuni aprillini kaugel Kalifornias. Kuidas me siia sattusime? Umbes aasta tagasi kuulsin ühe sõbra käest võimalusest taotleda Balti-Ameerika Vabadusfondilt (BAFF) aastast stipendiumi, et sooritada nn Post-doc aasta Ameerika Ühendriikides. Post doc stipendium on mõeldud neile teadlastele ja praktikutele, kellel on olemas doktorikraad ja sooviks oma erialal tutvuda USA vastaerialaga tegeleva ülikooli või uurimisinstituudiga ja täiendada oma teadmisi. Balti riikidest oli kokku kaheksa taotlejat, kellest kolmel õnnestus stipendium saada. Kuna enamus doktorikraadiga inimesi on juba pereinimesed, siis on stipendiumi andja arvestanud ka sellega, et katta tuleb ka pere elamiseks USA-s. Seega otsustasime kaasa võtta ka lapsed, Miia (10) ja Oskar (14) ning pakkuda neile ainulaadset võimalust elada seitse kuud USA-s ja käia seal koolis. Siinkohal peab ütleva, et tegelikult käivad lapsed koolis ka Eestis, nimelt on mõlemad koduõppel ja sooritavad õppeaineid Eesti koolis.

Meie teekond Tallinn-Helsinki-New York-San Diego kestis 16 tundi. Rentisime auto ja suundusime odavasse motelli, et siis järgmistel päevadel asuda pikemaajalist elamist otsima. Paari päevaga õnnestus sobiv elamine leida Del Mar nimelises San Diego eeslinnas, mis asus minu töökohast Scripps Translational Science Instituudist (STSI) 6 km kaugusel, paarsada meetrit Del Mar Heights Elementary Schoolist (Miia tulevane kool), meie vastas oli väiksem kaubanduskeskus, ookeanini oli kilomeeter ja Oskari koolini neli kilomeetrit. Seega kõik vajalikud kohad sobivas kauguses. Peab kohe ütleva, et ühiskondlikku transporti selles eeslinnas, mis koosneb enamasti eramajadest ja väiksematest korterimajadest, ei eksisteeri. Elanikke on siin 300 000 ringis, kuid seda ei hooma, sest asumid on eraldatud loodusmaastikega ja hea teedevõrguga. San Diego koos eeslinnadega elab kokku kolm miljonit inimest.

Teed on siin üldse suurepäraseid. Meie majast 0,3 km kaugusel läheb Interstate 5, mis algab San Diego ja kulgeb piki rannikut läbi Los Angelese põhjapool. Kiirteed on laiad ja ehitatud nii, et sõitmine oleks

Mehhikos puhkamas
Pilt Madis Tiigi erakogust

võimalikult mugav ja kiire. Seega 200-300 km ei ole siin mingi vahemaa ja tunnis läbid vabalt 100-120 km. Kuid selleks, et liikuda on siin vältimatu omada autot. Valisime oma sõiduriistaks 2001 aasta Izuzu Rodeo, mis küll hiljem vajab käigukasti remonti aga on meid muidu hästi teeninud.

Asjaajamine USA-s

Võrreldes Eestiga on siin asjaajamine oluliselt keerulisem. Kuna USA-s ei ole olemas ühtset isikutuvastamise süsteemi (nagu ID-kaart ja isikukood Eestis), siis tuleb kõikvõimalikes kohtades oma isiku tuvastamiseks esitada vähemalt kaks erinevat dokumenti. Näiteks pass ja mobiiltelefoni leping või üürileping või haiguskindlustus, samuti on lepingud kõik paberil ja tohutu pikad. Näiteks üürilepingu pikkus oli 27 lehekülge ja seal oli kirjas ka sellised detailid, nagu see millega koristatakse basseini ja milliste kemikaalidega tehakse näriliste vastast tõrjet. Kooli saamiseks tuli täita 15 erinevat blanketti ja kinnitust ning esitada vaktsineerimispass.

Kuna meile taskukohase hinnaga korterid (kaks magamistuba, elutuba ja köök – 1780 \$ kuus) olid ilma mööblita, siis tuli kogu elamiseks vajalik osta. Paari päevaga saime taaskasutuskeskustest ja IKEA-st vajaliku mööbli ja nõud ostetud ning laste kooliasjad korda. Algas rutiinne elu võõral maal.

Meie mõlema viisad lubasid USA töötamist, kuid üsna pea sai selgeks, et tegelikult meil tööd saada ei õnnestu. Töötajaid on palju ja ilma soovitatusteta sind keegi tööle ei võta,

samuti oli meie USA-s olemise aeg sedavõrd lühike, et alla aastast töösuhet ei tahtnud ükski tööandja alustada.

Meie elukorraldus

Minu päevad kulgevad instituudis, kus põhilisteks uurimisteadmeks on digitaalne meditsiin, geeniteadus ja erinevate sensorite kasutamine terviseandmete kogumisel. STSI on üks USA juhtivamaid instituute selles valdkonnas ja tänu varasematele kontaktidele instituudi juhi dr Eric Topoliga õnnestus nende poolne aksept minu sealviibimisele saada. STSI ei ole suur instituut, hetkel on doktorante 30 ringis ja kogu meeskond ehk 50-60 inimest. Instituudis on regulaarsed teadustööde arutelud ja ilmunud artiklite arutelud, kõige kuumematel päevakajalistel teemadel (nagu Ebola epidemioloogia ja geenetika, uued nutikad monitooringu seadmed ja sensorid – mis on riisitera suurused ja suudavad inimese erinevaid biosignaale koguda). Olen käinud ka mitmel konverentsil ja kohtunud erinevate huvitavate inimestega, ühesõnaga võrgustunud.

Lapsed alustavad koolipäeva varakult – Oskar läheb koolibussile juba 6.45 ja tagasi koju jõuavad nad kella 14.45 ajal. USA-s koolis koduseid töid ei anta, kõik vajalik õpitakse koolis ja selleks on spetsiaalsed «kouduste tööd» tunnid, kus eraldi õpetaja aitab ja selgitab, kui kellelgi on raskusi koduste töodega. Peale koolipäeva oleme käinud ookeani ujumas, viimastel kuudel oleme piirdunud basseini, sest ookean on jahe, nii 15C. Õhtupoolikud on lastel aeg Eesti koolitöid teha. Õpeta-

jatega on ka regulaarsed Skype vastamised, tavaliselt enne koolipäeva algust, sest ajavahetõttu (10 tundi) on sobivama aja leidmine keeruline.

Tutvume Ameerikaga

Nädalavahetustel käime mägedes matkamas või siis külastame loomaaeda, Safari parki, Seaworldi või mõnda teemaparki. Joulude ajal võtsime aga ette 1700 km pikkuse teekonna Mehhiikosse ja veetsime neli põnevat päeva kuumas Cabo san Luca nimelises kuurortlinnas, nautisime kuuma päikest ja mõnusat sooja ookeani. Kuigi San Diego on aastaringelt kuiv ja soe, langeb detsembris päevane temperatuur siiski 10-13 kraadini ja öösel 3-4 kraadini. Vihma on kolme kuu jooksul sadanud ehk 7-8 päeva jagu. Eelmise aasta oli siin erakordselt kuiv ja kui novembri lõpus sadama hakkas, siis oodati seda väga. Paraku olid kolmepäevase sajul ka üsna kurvad tagajärjed, mitmes kohas olid mudalaviinid ja üleujutused, sest savine ja kõva maa ei suutnud taevast allatulevat vett sisse imeda. Vihmast on siiski niipalju kasu olnud, et kõrbenud loodus on taas elule aidatud ja jaanuaris on mitmed kaktuselid õide puhkenud, kuid suurem õitsemine on alles ees. Tunda on kevade hõngu.

Vebruaris on lastel koolivaheaeg ja siis võtame ette automatka ja käime ära Surmaorus ja Grand Canyonis. Märtsis aga tuleb mõelda sellele, kuidas aasta jooksul kogunenud kolast lahti saada või siis konteineriga Eesti poole saata. Tagasi jõuame aprilli keskel ja ees ootab kodu Haapsalus, töö Vormsil ja talu Saaremaal.

Vallavanema
veerg

TANEL VIKS

Hea vormsilane! Tegelikult peaks seekordse juhtkirjaga pöörduma hoopis «hea Vormsi maaomanik» poole, kuna erinevalt eelnevatest sooviks kasutada ajalehepinda ühe konkreetse teema meeldetuletamiseks.

Nimelt on nüüd lõplikult kaardistatud Vormsi valla territooriumil olevad maaparandussüsteemid ning ette on valmistatud dokumentatsioon, mille abil saavad maaomanikud neid registreerida. Maht koos kaardimaterjali ning tabelitega on *circa* 50 lehekülge. On hinnatud kaardipildi vastavust looduses nähtule, võrreldud ennesõjaaegseid plaane reaalsusega ning kaardistatud ka need kraavid, mille olemasolu kuskilt dokumentidest läbi ei jookse. Ehk siis kokkuvõtlikult on kaante vahele saanud nii olemasolevad kui perspektiivsed maaparandussüsteemid. Keskkonnaamet on koostatud dokumentatsiooniga tutvunud ning öelnud oma seisukoha ja seda nii üldiselt kui ka konkreetsete veejuhtmete kohta.

Käesolevaga soovingi meelde tuletada, miks seda tehti. Peamiseks põhjuseks oli see, et maaomanikel tekiks võimalus taotleda kraavide taastamiseks spetsiaalsetest fondidest raha ning omakorda selle eelduseks on kraavide kandmine maaparandussüsteemide registrisse. Kui kraav registris ei ole, toetust ei saa. Täna on Vormsi kraavidest seal vaid kolm kraavisüsteemi – Sviby, Rälby ja Kärre. Selleks, et saada vajadusel ka muid kraavisüsteeme registrisse tuli olukord kaardistada ja hinnata. Vormsi vald on üks vähesi, kellel see töö on valla poolt tehtud.

Nüüd on pall maaomanike käes. Ehk siis järgmise sammuna peavad kõik maaomanikud, kelle maid kraavid läbivad ja kes oma maa-de niiskusrežiimi reguleerimisest ja/või parendamisest huvitatud on, andma oma kirjaliku nõusoleku konkreetse kraavi registrisse kandmiseks. Läbi selle nõusoleku võtab maaomanik aga ka kohustuse hoida enda maad läbiv kraavijupp toimivana ja korras. **Seda ei hakka vald maaomanike eest tegema, vaid maaomanikud peavad ise seljad kokku panema, omavahel kokku leppima ning süsteemide kaupa (neid on kokku 12) need registrisse kandma.**

Kui kraavid registris, on võimalik taotleda nende taastamiseks/korramiseks raha. Toetuse määr on maatulundusmaade puhul üldjuhul 90%, st. 10% rahast peavad loodavate ühikutute osanikud ise leidma. Samas saavad ilmselt kõik aru, et nende maa (metsa) väärtus sellest ainult kasvab.

Veelkord üleskutse maaomanikele – kõik need tegevused on mõistlik teha nii kiiresti, kui võimalik sest EL-i uuel rahastamisperioodil on Eestil veel päris kenad toetused erinevateks tegevusteks, kuid mis saab pärast aastat 2020 ei oska täna keegi öelda. Seega, tänasida toimetusi ära lükka homse varna!

Volikogu ja valla-valitsuse tegemistest

• Volikogu andis nõusoleku ilma detailplaneeringut koostamata ühe majapidamise ehitamiseks Nurme katastriüksusele nr 901701:003:0182 ja Smesa katastriüksusele 90701:003:0338. Avalikul kirjalikul enampakkumisel otsustati müüa Kersletis Annuse kivilauda kinnistu. Enampakkumise alghinnaks on 15 000 eurot, pakkumise osalustasu ja tagatiraha tasumise viimane päev on 6. veebruar kell 12.00.

• Volikogu kinnitas külavanema statuudi ja viis läbi 2015. aasta eelarve esimese lugemise. Istungite otseülekandeid saab vaadata internetist Vormsi valla kodulehelt aadressilt www.vormsi.ee valides demokraatia rubriigist vasakult menüüst volikogu.

• Vallavalitsus andis välja järgmised ehitusloa: Sviby külas Kõrkja katastriüksusele 90701:003:0198 suvemaja ehitamiseks, Kersleti külas Kooli katastriüksusele 90701:001:0760 kõrvalhoone ehitamiseks.

• Otsustati tösta valla korterites üüri keskmiselt ca 5% ning anda välja FIE Arvo Allikule taksoveoluba. Anti rendile Hullo külakeskuse II korrusel asuv tuba massaažiteenuse osutamiseks. Kasutage võimalust, et massaaži saab nüüd saarel kohapeal ja võtke ühendust Tiit Adamsiga. Külakeskuse II korrusel on töölaud, võimalik kasutada internetti ja teha kaugtööd.

• Volikogule esitati eelnõu Borrby küla Östery 7 katastriüksusele detailplaneeringut koostamata ehitamise lubamiseks ja Hosby sadama detailplaneeringu KSH mittealgatamiseks.

• Suuremõisa pargi korrastamise hanke võitis Vormsi Tuletorni Muuseum OÜ. Pargi korrastustöödega on juba alustatud. Hullo bussiootepaviljonist sadavete ärajuhtimisrennide paigaldamise hanke võitis Nivell Ehitus ja Külakeskuse kōnniteid hakkab ehitama Vormsi Arendus OÜ.

Jälgige valla kodulehte aadressil www.vormsi.ee, seal avaldatakse hanketeated ja uudised.

Kaitseliidu ajalugu 1917-1940 Läänemaal ja Vormsil

II osa

TANEL VIKS

Vabadussõda ja Rootsi väeosad

Vabadussõjas osalesid rannarootslased sarnastel alustel eestlastega. Eesti Ajutise Valitsuse 1918. aasta 11. novembri otsus saata saksa okupatsioonivõimude poolt loodud Omakaitse laiali ning anda maa kaitsmine üle sõjaministri alluvuses tegutsema hakanud Kaitseliidule, samuti 16. novembril otsus formeerida Eesti Rahvavägi, mille jaoks kuulutati välja 21–35-aastaste alamvaelaste vabatahtlik ja ohvitseride sunduslik mobilisatsioon, puudutas kõiki Eesti meessoost elanikke, nende rahvusest hoolimata¹.

1918. aasta 27. detsembril kohtus Stockholmis Rootsi välisministriga Eesti delegatsioon, kuhu kuulusid Otto Strandman, tollel hetkel Eesti rootslaste rahvasajade minister Hans Pöhl ja kolonel Viktor Mutt. Eesti esindajad võeti küll sõbralikult vastu, kuid välisminister teatas, et Rootsi valitsus ei saa Eestile anda ei sõjaväge ega varustust². Delegatsioonil õnnestus aga saavutada, et Rootsi ajakirjanduses avaldati mitmeid heasoovlikke artikleid Eesti vabadusvõitlusest ning eestirootslaste tulevikuperspektiividest uues Eestis. Rõhutati ka, et eestlased ja eestirootslased võitlesid külge kõrval Eesti

isesesvuse nimel Punaarmee vastu. Meeleolu Rootsis oli väga eestisõbralik ning kuigi visiit ei andnud koheseid tulemusi, tutvustati Rootsi ühiskonnale mõtet, mis viis hiljem Svenska Kåreni ehk Rootsi korpuse asutamiseni.

Tuleb selgelt vahet teha eestirootslaste vahel, kes teenisid erinevates Eesti üksustes ja riigirootslastest vabatahtlike vahel, kes teenisid oma rahvuslikes üksustes või muudes üksustes. 1918. aasta novembris otsustas Soome riigihoidja Pehr Evind Svinhufvud anda Eestile majanduslikku abi, detsembris algas ka vabatahtlike värbamine. Soome vabatahtlikest moodustati Rootsis sündinud Martin Ekström juhtimisel üksikpataljon (5 kompaniid), mis jõudis Tallinna 1918. aasta 30. detsembril ja sõdis hiljem Viru rindel. Selles üksuses sõdisid siiski soomlased ja soomerootslased, mitte eestirootslased³.

Sarnane situatsioon oli Rootsi ja Taani vabatahtlike üksustega. Rootsi major Carl Mothander, kes oli vabatahtlikuna osa võtnud ka soome vabadussõjast, esitas veebruaris 1919 Ajutisele Valitsusele ettepaneku moodustada Eestis viibivatest rootslastest vabatahtlike korpus. Major Mothanderi ettepanek võeti vastu ja temaga sõlmiti ka vastav leping.

Major Mothander esines 11. veebruaril Eesti ajakirjanduses ka pöördumisega: «/.../ Meie ülesanne on väikese rootsi vabatahtliku-

te korpuse moodustamine, kuhu ka välisrootslasi vastu võetakse. Mitte Rootsi alamaid võib meie juures ainult reameestena vastu võtta /.../»⁴. Sisuliselt andis Mothander teada, et ka kohalikud rootslased olid teretulnud, kuid hoolimata nende kvalifikatsioonist oli neile ette nähtud vaid reakoosseisu koht. Massilist rannarootslaste ühinemist nimetatud korpusega siiski aset ei leidnud, tegemist oli pigem eranditega, kui üldse.

1919. aasta aprillis saabus Eestisse 189-meheline Taani vabatahtlike kompanii, keda Taani sõjaväelise traditsiooni kohaselt kutsuti selle ülema järgi, Borgelini kompaniiks. Richard Gustav Borgelin jäi pärast Vabadussõda Eestisse, ülendati kapteniks ning teenis Tallinna tagavara-rügemendis allohvitseride koolis ja Kindralstaabi valitsuses vanema käskudetahtja ohvitserina.

Huvitav on märkida, et taanlased ütlesid end eelistavat võidelda kas soome abivägede juhataja all või siis koos Ekströmi mees- tega, kuid sellisel juhul «ilma riigirootslasteta»⁵. Põhjuseks saab siin olla riigirootslastest koosnevate üksuste halb maine.

Ülevaate negatiivse maine põhjustest on andnud kapten Einar Lundborg päevikus, mis eesti keeles on ilmunud raamatuna «Soomusautoga Eesti Vabadussõjas». Lühemat aega teenis ta ka ise riigirootslastest koosne-

va vabatahtlike üksuse Svenska Kåren koosseisus ning tema hinnangul koosnes väeosa üsna kirju minevikuga ja seiklushimulistest elemendist, kelle omavahelised intriigid Eesti peastaabile rohkelt peavalu ja sekkeldusi valmistasid. Asi kulmineerus kurikuulsas Narva sõjakohtu looga, kus küsitavatel alustel loodud välikohus ühe vabatahtliku distsipliini taastamiseks surma mõistis ning otsuse ka täide lasi viia.

Lugu leidis kajastamist ka toleagues rootsi ajakirjanduses ning heitis halba valgust kogu vabatahtlikele aktsioonile. Sisemise lagunemise tõttu oli Eesti ülemjuhatus sunnitud rootslaste väeosa tagasi tõmbama, kus see ümber formeeriti. Lundborg ise palus ennast mõnda puht Eesti üksusesse üle viia⁶. Tema palve rahuldati ning ta oli lahingutes väga edukas soomusauto «Kalewipoeg» ülemana. Einar Lundborgi autasustati Vabadusriistiga II/3.

Järgneb

1 XX sajandi kroonika. I osa 1900-1940. Koost. Aasma, K. & Jõeeste, M. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus (2002, lk. 181).
2 XX sajandi kroonika. I osa 1900-1940. Koost. Aasma, K. & Jõeeste, M. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus (2002, lk. 186).
3 Mattila, J. & Kemppi, J. Viron Vapaus-sota. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino (2006, lk. 79-83).
4 M. E. (1928). Rootsi sõjalisest abist Vabadussõjas. Kaitse Kodu, 16, lk. 763.
5 Borgelin, G.R. Dannborgi lipu all. Tallinn: Olion. (2004, lk. 47).
6 Lundborg, E. Soomusautoga Eesti Vabadussõjas. Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv AB (1968, lk. 7; 260-261).

Püha Laurentius Vormsi vallas

JAAK JAANSO

Tuleohutuskontrolli büroo juhataja
Päästeameti Lääne päästekeskus

Püha Laurentius (tuleõnnetuste eest kaitsjana tuntud märter) on 2014. aastal Vormsi valla elanikke üldiselt hästi suutnud tuleõnnetuste eest kaitsta – on hävinud küll elanike vara, aga tulekahjude tagajärjel vallakodanike read vähenenud ei ole.

Vormsi vallas toimus 2014. aastal viis tulekahju, neist mitte ühtegi ei toimunud eluhoonetes või nende abihoonetes.

Kindlasti on juba kõigile teada, et päästjad ei käi enam ainult tuld kustutamas, vaid pööravad suurt rõhku ka ennetusele. Selleks külastavad päästjad kodusid ja seda eelkõige eesmärgiga nõustada inimesi, kuidas elada tuleohutult. Kindlasti ei käi nad kellegagi pahandamas ega ka trahvimas. Ka päästjad soovivad kogukonnale lähemal olla ja neid aidata. On ju palju meeldivam kohata päästjaid olukorras, kus kõik on hästi, mitte aga olukorras, kus nad tulevad meie kodusid kustutama ja meid tulest välja tooma?!

Päästeamet külastas lõppenud aastal 78 Vormsi saare kodu. Nendest neljas kodus puudus suitsuandur. Palju oli selliseid kodusid, kus olid andurid olemas, aga polnud patareid. Andur

paigaldati kaheksas majapidamises. Nendest seitsmes kodus oli probleeme kütte- ja/või elektrisüsteemiga.

Korstnapühkija hooldatud küttekoldeid oli 25 majapidamises ja üldse hooldamata olid küttekolded neljas majapidamises.

Paari lausega kõige odavamast elupäästjast – suitsuandurist. Ainult õigeste kohta paigaldatud, täis patareiga ning tolmust puhas andur aitab meid ohu korral. Kui on suur majapidamine, siis ainult ühest suitsuandurist kahjuks ei piisa. Et andur saaks olla oma ülesande kõrgusel ja meile vääriline abimees, pead sa selle paigutama toa keskele lakke. Seinale paigaldatud suitsuandur võib tulekahju avastada liig suure hili-nemisega ning inimelude päästmiseks võib olla liiga hilja. Anduri tööhoidmiseks ei ole vaja midagi muud, kui vahetada patareid. Patarei vahetussagedus on suuresti patarei tootjafirmast, kuid üldiselt on nende elueaks üks aasta. Kui anduri testnupule vajutades ei järgne sellele helisignaali, vajab andur tõenäoliselt uut patareid. Uut patareid vajab andur ka siis, kui hakkab iga kolmekümne sekundi tagant piiksutama. Kõige lihtsam on jälgida punase tulukese vilkumist, mis on omane töökorras seadmele.

Tänase vallalehe vahelt leiate Päästeameti infomaterjali kodusest tuleohu-

tusest. Infomaterjal on väljatoodud tuleohutusnõudeid igapäevaelus järgides ei ole teil vajadust enam loota üksnes Püha Laurentiuse kaitsele. Vormsi valla tuleohutus saab nii tagatud kõigi vallakodanike kaasabil. Lisaks on võimalik teada saada enda kodu tuleohutushinnang, vastates 15-le lihtsale küsimusele internetiaadressil <https://www.kodutuleohutuks.ee/>. Ja kui ikka tunnete, et ei ole väga kindel enda kodu tuleohutuses, võtke ühendust Vormsi päästekomandoga. Soovi korral saate koju kutsuda spetsialisti, kes annab kodukülastuse käigus asjakohaseid juhtnõude ja nõu koduse tuleohutuse tagamiseks.

Ja ärge unustage siinjuures oma lähedasi. Vaadake üle oma vanavanemate, tädide-onude kodud. Kas neil on seal ikka ohutu? Kas ohust teavitamine õigeaegne? Paha ei tee ka see, kui annate Päästeametile või kohalikule omavalitsusele teada naabrinaisest või -mehest, kes küll püüab kuidagi ise hakkama saada, kuid näha on, et mitte just kõige paremini. Kindlasti ei tohi ilmselgeid ohumärke – napsitamine ja toas suitsetamine, katkised küttekolded, anduri puudumine – ignoreerida. Ohust teatamine ei ole kindlasti pealekaebamine vaid hoopiski abistamine, hoolimine.

Tuleohutut 2015. aastat kõikidele vallakodanikele.

Kultuurisündmused 2015

2015. aasta Vormsi kultuurisündmuste läbiv märksõna on muusika. Juba juuli alguses toimub saarel suurejooneline laulu- ja tantsupidu, kus on üle 200 esineja. Järgneb juubelihõnguline olavipäev, sest sellel aastal täitub Püha Olavi kiriku taaspühitsemisest 25 aastat. Aktiivsema suveperioodi võtab kokku meeskoor Forestalia kontsert ning ürgne muinas-tulede öö. Ürituste täpsed kirjeldused jõuavad saare reklaamseintele ja Vormsi ametlikku turismiportaali: www.tule-vormsi.ee.

VEEBRUAR

7. veebruar – Vormsi talvapäev. Lauatennisevõistlus Hullo rahvamajas;
24. veebruar – Eesti vabariigi aastapäev, kontsert-aktus rahvamajas;

MÄRTS

5. märts – märtsi kinoõhtu;
28. märts – Teater Maale: Jan Uuspõld ja Brüsseli kapsas;

APRILL

9. aprill – aprilli kinoõhtu;

MAI

2. mai – Teeme Ära talgud;
10. mai – emadepäev;
21. mai – mai kinoõhtu;

JUUNI

13. juuni – svine spordipäev;
22. juuni – Diby jaanituli;
23. juuni – Hullo jaanituli;

JUULI

3.-5. juuli – Vormsi laulupidu;
27.-29. juuli – olavipäevad;
25.-26. juuli – Vormsi surfipäevad ja politsei ohutuspäev;

AUGUST

1. august – PAF Vormsi rattamaraton;
8. august – kontsert kiigepitsil;
15. august – Forestalia kontsert rahvamajas;
29. august – Muinastulede öö;

SEPTEMBER

19. september – lõikuspidu rahvamajas;
10. september – septembri kinoõhtu;

OKTOOBER

10. oktoober – stiilipidu ehk hooaja lõpupidu;
8. oktoober – oktoobri kinoõhtu;

NOVEMBER

7. november – teatrietendus;
8. november – isadepäev;
12. november – novembri kinoõhtu;

DETSEMBER

22. detsember – jõulupidu;
31. detsember – aastavahetuse pidu.

Lisanduvad veel Krog nr 14 kontserdid ja peod.

Soomaal Riisa rabas. Foto Maibrutt Kuuskmäe erakogust

Meie inimesed. Maibrutt «jooksis» Vormsile

MAIBRITT KUUSKMÄE

Esimesel korral jooksin sõna otseses mõttes läbi Vormsi. 2010. aastal peale Hiiumaal veedetud Elujooksu laagrit oli viimaseks proovikiviks läbida oma elu senine pikim jook, mis kujunes umbes 13-kilomeetri pikkuseks. Sviby sadamast algas teekond läbi Rälby ja Hullo Rumposse, kust üle põldude ja läbi sopa sumpasin sadamasse tagasi. Teisel korral haarasin härjal sarvist ja lasin saatusel end Vormsile inglise keele õpetajaks tuua. «Kui tuleb jaatav vastus, siis tulen saarele», mõtlesin Pärnust Rohuküla sadamasse sõites. «Tuli!»

Milliseid emotsioone esimene saarega kokkupuutumine tekitas?

Saarel oli palav ja palju parme, aga ümbrus oli ilus – eriti kui mere äärde sattusin. Idülliline vaikus majade ja mere näol tekitas kummastava rahulolutunde, mis jäi hoolimata põgusast kokkupuutest püsima.

Mäletan pikki metsateid ja hekke, Hullo bussipeatust ja merekallast. Põlluaärt ja sopast teed sadamasse. Inimesi justkui polnudki. Üksikud tulid alguses vastu, pärastpoole ei näinud ühtegi. Hilisem kokkupuude ei ole mu arvamust muutnud – saar oli ühest küljest tuttav, samas avastada on siin veel palju huvitavat. Mind

ümbritsevad inimesed on jätnud sõbraliku, uudishimuliku ja siira mulje, nad on abivalmis ja koostööaltid.

Kuidas Vormsit kõige paremini iseloomustate?

Oma nappide kogemuste põhjal iseloomustaks Vormsit kui huvitava loodusega saart, kus teekast nähtu on järsku reaalseks muutunud. Linnas ei näe naljalt metskitsi nina alt läbi lippamas ja rähni puu otsas toksimas, oravadki on Pärnu parkidest tänaseks kadunud. Vormsil on see kõik võimalik oma silmaga kinni püüda. Uusi kohti avastades kaevuvad välja lisaks armsatele puumajadele ka lagunema hakanud või Vormsile mitte omased ehitised, mis lisavad saare idüllile veidi vürtsi ning pajatavad nii mõndagi endiste aegade kohta.

Millised on teie plaanid Vormsiga?

Kitsamas plaanis tahan kõigepealt koolisüsteemist läbi närida, kuna tegu on minu jaoks väljakutsega nii liitklasside kui kaugõppijate näol. Kindlasti püüan õpilaste peal rakendada oma arvutialaseid teadmisi. Laiemas plaanis vaatan, mis elul mulle pakkuda on, sest usun, et Vormsi saarele tuleku võimalus on algus millelegi põnevale!

Targalt loodud puhtus

Maakodu 14. jaanuar 2015

Maailm on kole paik, kui uskuda reklaame, mis kutsuvad üles kõiki meid ümbritsevaid mikroobe hävitama. Kasutades pidevalt desinfitseerivaid aineid, tapame kõik mikroobid, sealhulgas needki, mille mõju on meile positiivne.

Tõepoolest, ainuüksi inimese kätel on miljoneid mikroobe. Hea pelgupaik on neile sõrmuste ja küüntede alused. Käed ei ole siiski kõige «mustemad». Veelgi suurem mikroobide pesa on suu – ühes grammis süljes on neid umbes 100 miljonit.

Lohutuseks on siiski teadmine: nendest miljonitest ja miljarditest mikroorganismidest on patogeenseid ehk «halbu» mikroobe vaid alla 1%. Ülejäänud on meile kasulikud või lihtsalt neutraalsed, st ei tee halba ega head.

Sõda mikroobidega

Sage tugevatoimeliste puhastusainete kasutamine võib tekitada mikroobide resistentsust – nad harjuvad nende ainetega ega hävine. Paraku pole seesugune mustus silmaga nähtav ei enne ega pärast puhastamist. Nii ei oska te kahtlustadagi, et desinfitseerivate ainete mõju halvab vaid mõneks ajaks mikroorganismide elutegevuse ning mõne aja pärast saavad neist hoopis tugevamad. Sisuliselt olete mikroobidele korraldanud «tree-ninglaagri».

Kuidas sellist olukorda vältida? Korraldliku desinfitseerimise puhul tuleb pinnad esmalt puhastada ja alles siis asuda mikroobe tõrjuma. Kui tavaliselt tuleks puhastusainet panna pigem miinimumkogus etteantud doseeringust, siis desinfitseerivat pange pigem maksimum. Mõne aja järel vahetage desinfitseerivat ainet, et vältida mikroobide harjumist. Näiteks võiksite kloori sisaldavaid ja kvattidel (kvaternaarsed amooniumühendid) põhinevaid vahendeid kasutada teatud perioodide vältel vaheldumisi.

Mikroobid paljunevad keskkonnas, kus on sooja, niiskust ja mustust, eriti meeldib neile orgaaniline mustus. Sellistel tingimustel võib kaheksa tunniga ühest mikroobist saada 16 miljonit. Kui hakkate neid desinfitseeriva ainega hävitama, siis tegelikult pole teil lootustki jõuda tulemuseni üks mikroob!

Otstarbekam oleks võtta pisikutelt soodsad elutingimused ning takistada nende paljunemist. See tähendab targalt loodud puhtust,

milleni saab jõuda desinfitseerivat ainet kasutamata.

Mida tähendab «targalt loodud puhtus»?

Koristades mõeldakse liiga sageli tegevusele, mitte tulemusele. Oluline on, millise vahendi või lapiga ning millises järjekorras te töid teete. Seda arvestamata võite mikroobe ühest kohast teise kanda.

Tähtis on, et kasutatav lapp oleks puhas! Alustage koristamist puhtamatelt pindadelt ja liikuge mustemate suunas. Appi tuleb ka lapi voltimine. Nii saate uuele pinnale minnes pöörata ette puhta poole.

Laske oma tegevusi juhtida «aseptilisel sisetundel». Desinfitseerivate ainete liigse kasutamise asemel ongi see kõige otstarbekam.

Mõned soovitusused selleks:

- Koju jõudes peske esimese tegevusena käsi. Paluge, et ka lapsed seda teeksid. Nii jäävad koolis, tööl, bussis jm saadud mikroobid kodustele pindadele kandmata. Pesemiseks kasutage tavalist seepi.
- Enne kui dušši nautida, laske kuumal veel veidi aega voolata. Nii väldite niiskes voolikus mõnusa elukeskkonna leidnud pisikute sattumist oma kehapiinnale.
- Aevastage alati suunaga pörandale! Kodus ärge pange kätt ette, vaid pöörake pea teistest eemale. Süljepiisad on rasked ja langevad pörandale, sealt on mikroobidel raske kodakondsete organismi pääseda. Kätt suu ette pannes on oluline käsi kohe pesta, sest vastasel juhul kanname pisikuid erinevatele esemetele edasi ja nii saavad neist osa teised inimesed. Samuti võite neid haiguslekitajaid teisi inimesi puudutades otseselt nendeni kanda.

Toimetaja lisasoovitused

Avalikus kohas aevastades asetage näo ette käsivars, mitte labakäsi. Labakäele sattunud mikroobe ja viiruseid levitame edasi nii ukselehtedele, arvuti- ja nutitelefoniekraanidele jne

Vältigem koolis, kontoris ja lasteaias kommid, päiklite, puuviljade võtmist ühisest anumast. Võttes ise maiuse, jätame sinna viiruse, mikroobid. Loomulikult võib seda teha äsja pestud kätega. Pese päevas käsi soovitatavalt kümme korda ja vähemalt 20 sekundit, kasuta seepi, pese hoolega puhtaks ka sõrmevahed ja randmed.

Tuulutame tube, tööruume, sest haigustekitajad ei talu tuuletömbust.

Lasteaia põnnid Jõuluvanaga. Pildi autor Malle Hokkonen

Jõulumeenutusi

MALLE HOKKONEN

Jõuluuag seljatatud, jäänud minevikku. Kevad juba krõbistab lumekoorigu all, üksikud kõrred kasvatavad maadligi rohelust ja meid ootavad toimekad kordaminekud.

Pakun siinkohal viivukest tagasivaadet jõulule.

Mõistagi hoiame jõuluuaga – erilist headuse ja armastuse aega enda hinges igapäevaseltki, kuid jõuluuag loob ikkagi erilise tukslemise hinge. Kuuse tuppa toomine, kuuselõhn ja küünlasära viib viimasegi trotsi ning kasvatab salapärasest särinat. Mida ootatan iseendalt, mida sõpradelt, mida taotlen tulevikult? Olla osturallist üle, hoida pidurit kahetsemata.

Et leida saaliehteks armas kuusekene ja päästa puukene elektriliini alt või mändide koormavast raskusest, tegi koolipere ühise otsi-käigu metsa. Mõningase värskendava sportliku rännaku järel, mil meeskond märkamatuult pooleks jagunes, kroonis meid edu – leidsime kuusekene kooli ja lasteaeda.

Paar päeva kohanes kuuseke trepil. Seejärel toas talle veega täidetud jalakene alla ning vaimustav ehtimine ja elevus täitis koolisaali. Ametit olid õpetajad, nooremad ja vanemad koolilapsed.

Suure hoolitsuse ja inukusega oli lasteaiapere ettevalmistunud Jõulumehe vastuvõtu. Salmid püsisid peas, laulud-tantsud said ette kantud äärmise täpsuse ja ilmekusega, kniksud-kraapsud omal kohal. Kõik olid Jõuluvanaga justkui ammused sõbrad, koosviibimine lustlik ja armas. Nii armas, et pisi-Marten vajus ema süles pidulikult magusasse unehõlma. Jõuluvana andis igale lapsele kingituse ja lubas aastapärast ikka tulla...

Koolipere pidulik jõul algas hommikul projekti-päevaga: õpilastel erinevad ülesanded ja tegemised, ettevalmistamised ja järelemõtlused. Ühise jõululõuna avas tervitusega lõpuklassi Silver: soovin imelist jõulu-aega ja õnnelikku uut aastat. Püha Olavi Koguduse kiriklas toimus koguduse laste

jõuluüritus. Illustreeriva loo esitasid lapsed Külliki Valki juhendamisel. Meie saare töökad seltsid ja seltsingud pidasid jõulupidu 26. detsembril koolimajas. Kaunid etteasted õpilastelt, meie saare tärkav ja sirguv kuldhää! Johanna-Liisa, keda oli meeldiv kuulata, Jaan Rajando musitseeris klaveril, meie oma rahvatantsugrupp lennutas seelikuid hoogsas tantsurütmis. Toimus nutikas viktoriin, ühistantse, mitmekülgne kohvilaud. Lahtikeritud paber-rullist hüüdis Jõuluvana, kui leegiheitja, kohalolijale ja saare kõikidele ettevõtetele/ asutustele soove, manitsusi ja parendavaid ettepanekuid uueks tegusaks aastaks.

Armas jõulu-koosviibimine toimus nobenäppude seltsingul. Alati lõbusad ja tegusad proudad jagasid kingitusi maitsva jõululaua ääres.

Soovin minagi, et meie saaludisäras mõeldud unistused saavad edaspidi võimalikuks. Usume, suudame uskuda ja leiame tahtmist oma elu huvitavalt elada. Olge ja jääge jätkuvalt terveks, rõõmsaks ja rahumeelseks.

Tartu Mänguasja Muuseumi eksponaadid

Annuse kinnistu enampakkumine

Vormsi Vallavalitsus müüb avalikult kirjalikult enampakkumisel Annuse kat nr 90701:001:0508, 5520 m², sh hoonete alune maa 156 m², Kersleti küla, Vormsi vald, Läänemaa. Maa sihtotstarve Elamumaa. Enampakkumise alghind on 15 000 eurot.

1. Tagatisraha suurus on 1500 eurot ja osavõtutasu 30 eurot, mis peavad olema kantud Vormsi Vallavalitsuse arveldusarvele nr EE702200001120170356 hiljemalt 6. veebruar 2015 kell 12. Maksed peavad olema tehtud eraldi maksekorraldustega ja selgitusse palun märkida vastavalt «enampakkumise tagatis» või «enampakkumise osavõtutasu». Enampakkumise osavõtutasu tagastamisele ei kuulu.

2. Pakkumine esitada kirjalikult suletud ümbrikus hiljemalt 9. veebruaril kella 8.50 Vormsi Vallavalitsusse või saata kullerpostiga. Pärast nimetatud tähtaega esitatud pakkumisi arvesse ei võeta. Ümbrikule märkida: 1) pakkuja kontaktandmed; 2) objekti nimetus ja katastritunnus;

3) hoiatusmärke «Mitte avada enne 9. veebruar 2015 enampakkumise avamist».

3. Pakkumises peavad sisalduma:

1) pakkuja nimi ja elukoht või asukoht ning isikukood või registrikood;

2) nõusolek enampakkumiseks esitatud tingimustel;

3) dokumendid enampakkumise osavõtutasu ja tagatisraha tasumise kohta;

4) sõnadega väljendatud pakkumise summa;

5) pakkumise esitaja allkiri;

6) vajadusel esindaja volitusi tõendav dokument;

7) kontaktandmed ja mil viisil ta soovib saada teada enampakkumise tulemuste kinnitamisest.

4. Pakkumisele lisatud dokumendid peavad olema nummerdatud ja allkirjastatud.

Enampakkumisel müüdava Annuse kinnistuga (sh hoonega) saab tutvuda eelnevalt kohapeal. Pakkumised avatakse 9. veebruaril 2015 kell 9.

Vormsi Vallavalitsus

Sõbrapäeva vanade mänguasjade näitus

Ootame vahvaid vanaaegseid mänguasju 10.-12. veebruarini, et neist kujundada mängusaal koolimaja teisele korrusele.

Palun tooge esemed raa-

matukokku koos väikese kirjelduse või looga, kellele on see kunagi kuulunud, miks on kallis selle pere jaoks.

Loodame, et lubate osade mänguasjadega ka mängida,

kuid väga hinnalised paneme välja üksnes vaatamiseks.

Näitus ja mängunurk on avatud 13.-14. veebruar kella 10-14. Korraldame ka erinevaid turniire: jahilaskmine,

ruumiline trips-traps-trull, male, Rubiku kuubiku kokkupanek jne.

Selgitame välja kõige, kõigemad. Väikesed auhinna- ja meened!

TEATED

JUUKSUR

Juuksur tuleb saarele 4.-5. märts.

LÄÄNEMAA XXI TALIMÄNGUD

LÄÄNEMAA XXI TALIMÄNGUD toimuvad Nõval laupäeval, 28. veebruaril.

Meil on palju sportlikke noori ja võitluslusti nautivaid kodanikke, paneme võistkonna kokku ja läheme üle mitme aasta jälle valdada talimängudele! Täpsem juhend on Läänelal veel koostamisel. Sportlik päev loob meeleolu, tervendab ja annab võimaluse kohtuda vanade heade tuttavate ning sõpradega.

Eelinfo toiduabi jagamisest 2015. aastal

RIIMA KOCH

Sel aastal on toiduabi jagamine oluliselt muutunud. Vähenenud on saabuvas kogused ja esialgne plaan võimaldab toiduabi jagada ainult toimetulekutoetuse saajatele. Seega käib abi jagamine STAR-i (sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister) kaudu, kus juba eelnevalt on abisaajad ära märgitud.

Infopäevad toiduabi jagamise korraldamise kohta on alles läbi viimata, seepärast on ka paljud küsimused vastamata – kas toiduabita jäävad ka suured pered, kes tegelikult majandavad toimetuleku piiril ja kas pensionäridele on abi ette nähtud?

Seega saab täpsemat informatsiooni anda järgmises lehes ja plaanitud jagamisest pikemalt kirjutada.

Annuse kivilaut

Miks müüa oma metsa või põllumaad interneti enampakkumistel?

Mets – meie varandus

Eestis on 90 000 erametsa omanikku. Osad neist majandavad oma metsa aktiivselt. Teised seevastu pole metsamajandamise ja kõige sellesse puutuvaga väga kursis. Tegelikult ei peagi olema. Meil kõigil on oma töö ja tegemised ning pole võimalik ning vajalik alati kõigest kõike teada. Oluline on leida vajadusel oma ala spetsialist ning kasutada kvaliteetseid teenuseid.

Oksjoniportaal Maaturg.ee aitab.

Esmalt metsamajandamise kava ja seejärel enampakkumine.

Metsa müügi esimeseks eelduseks on kindlasti metsamajandamiskava olemasolu.

Kui peale kava valmimist tehakse teile ostupakkumine, siis pange oma vara müüki meie portaalis. Küsige julgelt lisa Maaturg.ee portaali kohta kas siis e-posti aadressil mirko@maaturg.ee või telefonil +372 5344 3610.

Head metsaomanikud, just teile mõeldes on Maaturg.ee loodud.

Meeldivate kohtumiste ja tehinguteni! Teie Maaturg.ee Mirko Metsaoru
www.maaturg.ee

Kohtumine lastekirjanik Jaanus Vaiksooga. Pildi autor Esta Paulus

Armastan su kaldakaari, meretuultest mörkjaid lõhnavaid...

T. Koppelmaa 1959

Raamatukogu aasta 2014

ESTA PAULUS

Rõõm teiega kohtuda ja alustada uut aastat katkendiga luuletusest «Vormsile» sügisel ilmunud raamatust «Vormsi veri».

Põgusalt läinud aastale tagasi vaadates on hea meel tõdeda, et aasta oli täis tegemist-toimetamist.

Eks iga algus on raske, nii ka minul. Mäletan päeva, kui sain kätte raamatukoguvõtmed ja paar lohutavat sõna Riinalt, kõik muu tegemine tuli mul ise avastada. Õnneks aga leidsin kõikjalt mõistmist, abivalmidust ja innustust, aitäh teile kõigile!

Väike ülevaade raamatukogu tööst numbrites. Raamatukogu külastusi sai registreeritud 2536, ligi 700 külastajat enam kui mullu, kasutajaid oli 147. Uusi kasutajaid tuli juurde 40. Külastatavus suurenes kindlasti asjaolul, et lahtiolekuaega sai veidi muudetud. Esmaspäev jäi suletuks, see-eest oli laupäev raamatukogu avatud. Juurde hangiti 165 uut raamatut ja üheksa nimetust perioodikat. Käesoleval hetkel on kogus 13 230 teavikut.

Enimloetud lastekirjanikud olid Ilmar Tomusk, Kristel Kriisa ja Kristiina Kass.

Täiskasvanute esitopi moodustavad Jo Nesbo, Yrsa Sigurdardottir ja Paulina Simons.

Läinud aasta sügisel nägi ilmavalgust Toivo Tominga koostatud ja toimetatud raamat «Vormsi veri». Raamatu kaante vahele on kogutud hulgaliselt luuletusi, laule, mälestusi ja pilte Vormsilt pärit autorite oaloomingust. Tore lugemine, jääme huviga ootama teise köite ilmumist.

Kõmuline debüütromaan «On nagu pole», Vormsiga lähedalt seotud kirjanik Alan Adojaani sulest, jõudis ka saare lugujate lauale. Raamatus kirjeldab Alan enda uskumatuid ja hullumeelseid seiklusi ning analüüsib oma kummalisi suhteid ja veidraid inimkaraktereid.

Tore kohtumine lastekirjanik Jaanus Vaiksooga ajas elevile nii väikese kui suure koolijussi, kui tuldi kirjaniku endaga kohtuma. Opetaja Kristiina juhendamisel mängiti Jaanus Vaiksoo luuletust «Sokk ja Kummik». Pärast etendust võis iga huviline omale kirjaniku autogrammiga raamatu soetada.

Meeldivaid kohtumisi uuel aastal!